

ЛИРСКИ НЕМИР У ПОЕЗИЈИ БРАНИСЛАВА ЗУБОВИЋА

Бранислав Зубовић, *Носћалџија будућности*, „Грамастик”, Београд 2013

Дистихом: „Окади нас лирским жаром / кад ниси могао паром” („Сламка”), Бранислав Зубовић указује на своје и наше *лирско следовање* уводећи читаоца истоименим циклусом у најновију збирку изабраних и нових песама необичног наслова *Носћалџија будућности*. Метонимијским стилизовањем наведеног дистиха (пара – новац, пара – кондензована вода) насупрот *лирском жару* који сугерише духовност, песник поставља материјалну несигурност данашњице. Управо ће та материјална неутаженост бити једна од главних тема у песмама ове збирке.

Слојевитост значења синтагме *носћалџија будућности* упућује на временско-емотивну спрегу књиге. Спој двеју супротности, носталгије (старогрч. νόστος – повратак, прошлост, άλγος – бол, мука, чежња) и будућности (време које тек долази), наслућених и субјективних корелата има за циљ да утврди хронос збирке, а то је време: садашње.

Слично, као у претходној Зубовићевој књизи *Ойцџије њриликe*, и у *Носћалџији будућности* се наставља лирска трагедија појединца. С једне стране то је трагедија самог песника који је лирски субјекат песама, али и колектива са којим се песник саживљава. Дакле, два лирска субјекта воде читаоца кроз свет Зубовићевих песама, један који је ЈА и други који је МИ. Тако се *лирска њтрагедија* преображава у *лирско следовање* чиме је укључен нови песнички слој – социјални аспект значења.

Поред индивидуално-социјалне трагедије која је заједничка *Ойцџијим њриликама* и *Носћалџији будућности*, будућност је такође наслућена претходном збирком: „Драма *Ойцџијих њрилика* оријентисана је ка будућности. Будућност у крајњем егзистенцијалном смислу укључује додир са оностраним. У оптици Бранислава Зубовића, то је додир са ’светим’” – приметио је Саша Радојчић. Метафизички свет ове поезије близак је реалном, границе су невидљиве, а утицај виших сила не само да се слуги, већ се тежи успостављању комуникације чак и са самим Творцем.

Дуалитет лирског субјекта последица је идејног слоја значења које је спрега емотивно-социјалног страдања (индивидуе и колектива). Тако се *јунак* поезије подиже са нивоа јединке на ниво народа, а потом, још шире, до нивоа свеобухватног духовног бивства.

Када је на нивоу ЈА, лирски субјекат ове поезије је онај о коме се „ништа поуздано не зна” („Подстанарска”), згранут сазнањем да је „само сенка... скоро Ништа, празнина / Нечији сан, негде изјутра, / Или

пак она детелина / Што се бере за боље сутра” („Спасење”), често лишен и последње наде:

...
*Ако сам и ја као и лирски субјекат
У поменутој свесци лишен
И последње наде,
Ако и мени невидљива омча
Обесмишљава постојање.
Браним се мишљу,
Да је свануло,
И да времена више немам,
Јер одавно касним на посао.*
(„Одавно”)

Управо мотиви рада, посла, садашњице оличене у дућанима, механима, становима, новчаницима, киријама, неплаћеним рачунима, актуелизују и мотивишу песников пад у *амбис празнине*, у несналажење у свету који је духовно пропао. То пропадање кулминирало је у сликама „Црне куће”, „Колевке”, „Рушилачког сна”, „Трагова”. Све оне заједно чине слику ратног колапса, болну слику порушеног дома из којег жртва одлази, а којем се увек у сећањима враћа. У песмама *рајине ѿемајшике* лирски субјекат остаје без суза: „Бежећи у брда Итаке / Ни сузу пустио нисам” („Ни сузу пустио нисам”). Ова модерна одисеја уводи мотив сеоба, егзила који, заправо, представља онај просторно-временски оквир у коме се песник креће. А са њим и његов народ. Тако лирски субјекат постаје усложњен: постаје МИ.

„На часу историје” – симболично насловљеној песми – песник је уведен у свет свога народа:

*Овом су књигом пројахивали аџи
(Крилаџи Јабучило и миџски вранци)
Велможе, риптери и онај џито плаџи
Главом, сужњи, себри, свакојаки сџранци...*

*Ено их сад уморни од сеобе
Док ѿребе вацке и сџресају уџарке,
Пиџу сџранице неке нове деобе
Са којих ѿромичу ѿромаја и варке.*

И на понуђеној трпези може добити само клин-чорбу која представља метафору духовног следовања страдалничком колективу, а песник

постаје један од многих: „Плитка је ова наша трпеза... / ... / Посрћем ка трпези-олтару / А из чорбе ми се помаља клин!” („Трпеза”).

Прилогом *ојейі* у стиховима песме „Наши дани”: „Само је проговорила из воде / Мисао нема што испарава, / Опет нас кришом одводе / Трагом нејаких крава”, песник затвара круг цикличног кретања колектива унутар историје, оног МИ које вечно страда између сеоба, ратова, деоба и варки. То МИ на тај начин лишава себе материјалног благостања. Овим је песник јасно указао на узрочно-последичну везу духовног и материјалног: духовна неутаженост доводи до материјалног пропадања, а песник остаје при ставу да се утешимо општом људском судбином како се Богу не би досађивало личним примерима.

Али и поред овако песимистичне слике једног малог света, Бранислав Зубовић уме да изазове песничку носталгију у читаоцу водећи га у време „Зидања воденице”, време, можда, привидног склада, али и бајковитог поретка ствари. Запажа се једна црта инфантилности у Зубовићевој поезији: она избија у први план у оним песмама у којима помиње мајку („Жећ”) и оним у којима се ставља у улогу читаоца као рецептора емоција („Одавно”) или историјских промаја. Нема у овој поезији женских ликова, ако их и сусретнемо оне су у неком бледилу, магли, сновиђењу:

*Сада док ѝромичец крајичком дана
Нежно ѝти руком цајћућем на ухо,
Ко да си од ѝрве магле саздана
бело ѝти облачим рухо.
(„За један осмех само сам ћутао”)*

Честе су одреднице попут: *да ми је да, да ми је да имам, да ми је бар, када бих имао*, оне су квалификативи немања, наслућивања будућности и онога *цајћа би било када би било*. Аналогно томе још једанпут избија дечачка црта песникове личности: он је сањар који живи у реалности, који склопљених очију перципира стварност. На тај начин песник види дубље него ми, њему су достижнији трагови познања твари. Зато је лирски субјекат у овој поезији бестелесан: *у сјаљном чуду, лирском жару, у молићиви, сенка, Ницајца, у кајци кише, зраку...* јер демистификацијом ствари, душа лирског субјекта бивала би утопљена у коначно ништа.

У песмама које условно можемо назвати антонимијским паровима „Има ли те” – „Рачун” и „Жећ” – „Хлеб”, у којима се поларитет остварује на идејно-мотивском нивоу – у првом случају, епифанија и *ѝриде-сеј сребрењака* (метафора материјалне надокнаде за издају) и, индивидуа и колектив са односом *жећ – жлад* у другом случају, лежи цео идејни систем *Носјаљције будућносјаи*. Уједно упућује на тематско, мотивско, идејно, композиционо и структурално јединство ове збирке (иако је сам песник поделио књигу на два циклуса према стиху: песме везаног

стиха чине циклус „Лирско следовање”, а песме слободног стиха циклус „Бели немир”).

Лунарни мит један је од мотива који попут жице повезује песме битно утичући на доживљај хладноће, мрака, несналажења, кретања кроз хипнотичку стварност. Тај месец који светли над овим тмастим стиховима, уводи у песникову поезију сребрну боју: боју месечине која у себи садржи тајанственост, мистичност, покретљивост. Са сунцем и звездама гради астро-троугао недостижних висина на којима седи Бог и одлучује о општим приликама: „Погледај у стаклену тепсију / Шта ти небеске прилике веле” („Опште прилике”).

Поред ових боја неба, јављају се и боје контраста: црна и бела. Прва је боја згаришта над којом *црни љавран врача* („Црна кућа”), друга је боја снега у којој се налази песников траг, као у лирској минијатури „Икаров пут”. Њена сажетост на сликовит начин приказује емотивни (унутрашњи) песников свет који стоји између земље и неба

*У дубоком белом снегу
Плићак љираџ
Чини једну сенку.
А негде далеко,
Док сунце броди
По Икаровом љућу,
Моје срце,
Пожурује месечина...
О знам,
Лакце је срндаћу
Него мени.*

Овај избор епске мотивације, артистичких успона и лирског следовања из поетског опуса још једног *Одисеја* и *Икара*, представља узлет ка књижевним просторствима наше савремене поезије. Ваља приметити и обратити пажњу на Зубовићеву поетску реч, те прићи његовој песничкој трпези да би нас у овим смутним временима мимоишла *носталгија будућности*.

Милица МИЛЕНКОВИЋ